

Duben 1950

Metodika

Obsah

Didaktické a metodické principy	2
Edukační cíl/e a jejich vazba na vzdělávací oblasti RVP	4
Anotované rozšiřující informační zdroje (pro učitele).....	5
Doporučený průběh vyučovací hodiny	6
Možné průchody DVZ	9

Tento výstup lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons [BY-SA 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/). Uvedené se nevztahuje na díla nebo jiné předměty ochrany (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou ve výstupu užity zejména na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv, jak je uvedeno u konkrétního jednotlivého předmětu ochrany.

Didaktické a metodické principy

Odkaz na materiál: <http://digikult.phil.muni.cz/wp-content/DVZ/1950/akce-k.html>

Cílem materiálu je poukázat na podstatný prvek formování totalitní společnosti, a to likvidaci klášterů a řeholního způsobu života v dubnu roku 1950, ale také nabídnout jeho širší zasazení do společenských souvislostí. Materiál se snaží akcentovat narativní rovinu historiografických metod a práci s autentickými digitalizovanými materiály a výpověďmi pamětníků tak, aby žák dokázal tématu porozumět nikoliv pouze na rovině faktografické, ale i hodnotové a sociálně kontextuální.

Samotný souběh událostí a konkrétní postavy, se kterými se žáci v DVZ setkávají, jsou fiktivní, nicméně silně inspirovány reálnými výpověďmi pamětníků, které je také možné si v průběhu práce s DVZ poslechnout či přečíst (přes odkaz „Poslechnout si vzpomínky pamětníka“).

Klíčové otázky:

1. Jakou roli hrála Akce K v procesu budování totalitního státu? Proč byly právě kláštery terčem této formy perzekuce?
2. Jakou roli hrálo veřejné mínění v možnosti takovou akci provést? Jakým způsobem se ho KSČ snažila ovlivnit? Můžeme něco podobného zažít také dnes?

Edukační cíl/e:

1. Žák popíše průběh Akce K optikou mnicha a příslušníka StB. (zapamatování si)
2. Žák dokáže kriticky zhodnotit Akci K, její dopady a cíle, a provést její etické a sociální hodnocení. (hodnocení)
3. Žák dokáže zdůvodnit, proč bylo považováno za nutné se v rámci nástupu totalitního režimu zbavit klášterů a mužských řeholních řádů. (hodnocení)

Výstupy z interakce s DVZ:

1. Znalostní rovina: Znalost základních kontextů Akce K, znalost základních faktografických reálií doby, znalost základních důsledků Akce K.
2. Dovednostní rovina: Schopnost interpretovat a hodnotit historické fenomény, schopnost reflexe role médií v budování společenského diskursu, schopnost komparace různých zkušeností a jejich interpretace.
3. Hodnotová rovina: Citlivost ke kontextu politické, náboženské a sociální perzekuce, uvědomí si význam svědomí a náboženské svobody, získá představu o pohledu na problémy společnosti očima těch, kdo jsou utlačováni, bude schopen přemýšlet nad diferencí mezi diskursem mediálním a žitou zkušeností jednotlivců, bude vnímat problematičnost a etickou nepřijatelnost totalitních režimů.

Klíčové kompetence, které jsou v DVZ rozvíjeny:

- o Kompetence k učení:
 - kriticky přistupuje ke zdrojům informací, informace tvořivě zpracovává a využívá při svém studiu a praxi
- o Kompetence sociální a personální:
 - odhaduje důsledky vlastního jednání a chování v nejrůznějších situacích, své jednání a chování podle toho koriguje
 - rozhoduje se na základě vlastního úsudku, odolává společenským i mediálním tlakům

- o Kompetence občanská:
 - respektuje různorodost hodnot, názorů, postojů a schopností ostatních lidí

Použité vzdělávací paradigma a edukační metody/přístupy/aktivizační prvky:

- o Situačně podmíněné učení
- o Konstruktivistické metody
- o Práce s dobovými materiály, s digitalizovaným kulturním dědictvím
- o Využití narativních a hermeneutických přístupů v historiografii
- o Práce s nelineárním procesem učení

Předchozí znalosti, (digitální) dovednosti a zkušenosti učitele: Schopnost pracovat s různými vzpomínkami pamětníků, schopnost vést kritickou diskusi, základní mediální gramotnost, zkušenost s propagandou v médiích v první polovině 20. století, znalost tematické domény v oblasti historiografie a sociologie (totalitní režimy, způsoby upevňování moci, práce s nepřáteli režimu, role sovětských poradců v národní politice ČS, dezinformační akce, akce proti nepřátelům režimu).

Edukační cíl/e a jejich vazba na vzdělávací oblasti RVP

- **Občanský a společenskovední základ:**
 - o Člověk ve společnosti: objasní, jaký význam má sociální kontrola ve skupině a ve větších sociálních celcích; posoudí úlohu sociálních změn v individuálním i společenském vývoji, rozlišuje změny konstruktivní a destruktivní
 - o Občan ve státě: vyloží podstatu demokracie, odliší ji od nedemokratických forem řízení sociálních skupin a státu, porovná postavení občana v demokratickém a totalitním státě
 - o Úvod do filozofie a religionistiky: posuzuje lidské jednání z hlediska etických norem a svědomí jednotlivce, objasní dějinnou proměnlivost základních etických pojmů a norem
- **Dějepis:**
 - o Moderní doba II – soudobé dějiny: porovná a vysvětlí způsob života a chování v nedemokratických společnostech a v demokraciích
- **Osobnostní a sociální výchova:**
 - o Morálka všedního dne: jak morálně jedním v praktických situacích všedního dne; jak přebírám zodpovědnost v různých situacích; jak hodnotím morálku vlastního jednání a jak rozlišuji mezi dobrem a zlem ve svém životě
- **Mediální výchova:**
 - o Mediální produkty a jejich významy: vztah mezi mediálními produkty a skutečností (mediální „reprezentace“ skutečnosti, vztah zpravodajství a skutečnosti, vztah fikce a skutečnosti, „hra“ se skutečností, relevance a věrohodnost informačních zdrojů a informací)
 - o Účinky mediální produkce a vliv médií: vlivy celospolečenské a kulturní (vliv na jazykovou kulturu, sdílené společenské hodnoty, stabilitu společnosti, sport apod.)
 - o Role médií v moderních dějinách: moderní společnost a svoboda projevu: zda mohou být média nezávislá a odpovědná která média se v současnosti podílejí na formování našich představ o dění ve světě a proč média a dějiny: proč se agresor snaží obsadit redakce, proč se v nepřehledných, zlomových okamžicích uplatňuje rozhlas

Anotované rozšiřující informační zdroje (pro učitele)

Vybrané zdroje k tématu jsou dostupné v [digitální sbírce](#) vytvořené knihovnicí Moravské zemské knihovny. Při výběru dokumentů byly uplatněny odborné kurátorské postupy.

Další doporučené informační zdroje:

[Historie.CS - Zločiny podle abecedy](#) – diskusní pořad na téma Akce K. Velice zajímavý zdroj tím, že téma řeší ve více rovinách, včetně praktického zabavování majetku nebo role sovětských poradců.

[Akce K na stránkách USTR](#) – kratší text s množstvím zajímavých odkazů na další zdroje.

[Likvidace řeholí v Československu](#) – jeden z příkladů pracovních listů na webu Moderní dějiny. K dispozici je velké množství dalších podpůrných zdrojů k 50. letům, včetně církevní problematiky.

[Akce K – Knihovny.cz](#) – online výstava a virtuální knihovna čerpající z databázi Moravské zemské knihovny.

[Křesťanstvo](#) – kniha Pavla Filipiho dává základní přehled o jednotlivých křesťanských církvích, ale i o základních rysech řádového života.

[Encyklopedie moravských a slezských klášterů](#) – kniha zaměřená na jednotlivé kláštery umožňuje detailnější orientaci a kotvení na místní dějiny.

[Běda tomu, skrze něhož přichází pohoršení](#) – propagandistický snímek z roku 1950 rekonstruující údajný podvod číhoštského faráře Josefa Toufara.

[Oběti perzekuce církví v letech 1948-1989](#) – autentické výpovědi pamětníků na webu Paměť národa.

Doporučený průběh vyučovací hodiny

Časová dotace: 45 minut

Cílová skupina: žáci vyšších ročníků osmiletého a šestiletého gymnázia, 1. až 4. ročníku čtyřletého gymnázia

Počet žáků: limitován počtem počítačů, tabletů nebo dalších zařízení pro žáky

Využité vzdělávací technologie: vlastní počítač nebo mobilní zařízení (tablet, mobilní telefon) s připojením na internet, sluchátka

Výstupy žáka z interakce s DVZ: reflektivní diskuse

Evaluační prvky použité učitelem: analýza v rámci reflektivní diskuse

Další možné didaktické pomůcky, materiál: nejsou potřeba

Předchozí znalosti, dovednosti a zkušenosti žáků: Očekává se základní znalost českých dějin v prvním období formování totalitního komunistického režimu (1945-1960).

Didaktická úskalí/limity: Materiál pracuje s vizuálními materiály, je proto nevhodný pro nevidomé a slabozraké žáky bez asistence. Současně ale platí, že většina materiálu je snadno strojově čitelná, takže s asistencí může žák s DVZ pracovat. Materiál obsahuje také audionahrávky (výpovědi pamětníků), surdopedičtí žáci si však mohou dohledat přepisy nahrávek na webu Paměť národa.

Příprava učitele na hodinu: Předpokladem pro úspěšný průběh výuky je to, aby před zahájením vyučovací hodiny byly připraveny vzdělávací technologie v aktivním stavu a aby byly zajištěny všechny technické podmínky pro práci žáků s DVZ. Pokud žáci využívají své mobilní telefony nebo tablety, je žádoucí předem je požádat, aby si na vyučovací hodinu svá zařízení aktivovali a připravili si sluchátka pro poslech audio nahrávek. Učitel by se také měl seznámit s materiálem a připravit si otázky k diskusi.

Doporučený průběh vyučovací hodiny:

Úvod	<p>Učitel uvede téma, v souladu s předmětem může pracovat s širšími souvislostmi a tématy, jako jsou monstrprocesy, propaganda nebo procesy totalitarizace státního zřízení (v návaznosti na učební plán). Důležité je, že v této fázi se nepracuje se samotnou událostí. Materiál je stavěný tak, aby žák situaci sám „zažil“, neměl by tedy být zatížený prekoncepty o dané události.</p> <p>Učitel nasdílí žákům link na DVZ. Žáci se rozdělí do dvou skupin, na mnichy a příslušníky StB. Rozdělení by mělo být rovnoměrné, aby posléze bylo možné vytvořit dvojice řeholník-příslušník StB.</p>	5 minut
Samostatná práce s DVZ	<p>Zadání učitele: Projděte si materiál, který zachycuje jistou událost z roku 1950 v přidělené roli. Snažte se sledovat všechny materiály, svědectví, dokumenty, které jsou vám nabízeny. Svůj pohled na to, co se stalo, si ale budete muset utvořit sami. Proto se snažte pracovat s co nejvíce fakty. Na průchod příběhem máte 20 minut.</p> <p>Práce žáků: Žáci samostatně procházejí DVZ v roli, která jim byla přidělena. To nemá zcela přesně daný průběh, takže je nutné se postupně rozhodovat, volit způsoby a formy svého jednání.</p>	20 minut
Reflexe ve dvojicích	<p>Zadání učitele: Vytvořte dvojice řeholník-příslušník StB a společně zodpovězte nabídnuté otázky. Snažte se popsat jak fakticitu příběhu, tak váš hodnotový pohled na události, roli médií atp.</p> <p>Práce žáků: Žáci diskutují ve dvojicích a hledají odpovědi na následující otázky:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Jaký máte z příběhu pocit? Co vás v něm nejvíce oslovilo, zasáhlo nebo překvapilo?2. Ve kterých momentech se vaše příběhy protnuly? Jak se vzájemně ovlivnily?3. Podle čeho jste se v příběhu rozhodovali? Myslíte, že jste mohli jeho vyústění svými volbami nějak ovlivnit? Jak?4. Co víte o historické události, kterou jste si prostřednictvím příběhu prožili?	5 minut
Reflexe formou skupinové diskuse	<p>Zadání učitele: Společně jsme prošli události, které souvisejí s Akcí K. Pojdme společně diskutovat na následující témata (doporučujeme z nabídky vybrat max. dvě témata v návaznosti na vzdělávací kontext a věnovat se jim více do hloubky):</p> <ol style="list-style-type: none">1. Proč režim zakročil právě proti klášterům? Proč KSČ vadily? Dokážete najít společné body mezi Akcí K a dalšími historickými událostmi? (dějepis)2. Jakým způsobem s tématem církve a duchovních pracovala dobová propaganda? (mediální výchova)	15 minut

-
3. Jakou roli hrají represivní složky v totalitním režimu? (právo, politologie)
 4. Jaká byla podle vás motivace příslušníků StB k jejich chování? Kdo za něj nese zodpovědnost – ti, kdo rozkazy udíleli, nebo ti, kdo je plnili? (politologie, filozofie, psychologie)
 5. Bylo násilí, kterého se komunistický režim dopouštěl vůči svým odpůrcům, oprávněné? Lze v některých případech ospravedlnit násilí ze strany státu? (právo, politologie, filozofie)
-

Alternativa 1: Žáci si mohou DVZ projít sami před hodinou (doma), hodina pak může být věnována podrobnější diskusi a/nebo navazujícímu výkladu v souladu s učebním plánem.

Alternativa 2: Otázky k závěrečné diskusi mohou být žákům zadány na doma k hlubšímu zamyšlení a reflexi např. formou eseje.

Možné průchody DVZ

DVZ je koncipován jako interaktivní příběh, nicméně ve skutečnosti je poměrně lineární a volby, které žáci během jeho průchodu dělají, ovlivňují pouze dílčí aspekty, nikoli však celkový výsledek. Tento přístup tak simuluje situaci, při níž její aktéři (a to na obou stranách) byli součástí události, jejíž průběh a výsledek byl stanoven předem a oni sami neměli prakticky žádnou možnost tento výsledek zvrátit.

Řeholník

Ad 1: Vstát a zjistit, co se děje. / Předstírat spánek.

Pokud Řehoř nekonfrontuje příslušníky StB a předstírá spánek, bude násilně probuzen a donucen k odchodu – stejně jako kdyby příslušníky konfrontoval.

Ad 2: Obléknout se tepleji. / Ponechat si lehký oděv.

Důsledkem tohoto rozhodnutí je pocit chladu po opuštění kláštera (pokud se Řehoř neoblékne).

Ad 3: Vztít breviář. / Vztít Bibli.

Rozhodnutí nemá žádný vliv na další události.

Ad 4: Seřadit se. / Protestovat.

Rozhodnutí nemá žádný vliv na další události.

Ad 5: Předstoupit. / Odmítnout.

Pokud Řehoř odmítne předstoupit, bude k tomu násilím přinucen. V každém případě je výsledek stejný – Řehoř se podrobí rozkazům a podstoupí osobní prohlídku.

Ad 6: Do vězení. / Na Sibiř. / Do bezpečí.

Řehořova odpověď výsledek nijak neovlivní.

Ad 7: Přidat se ke zpěvu. / Mlčet.

Řehořova volba výsledek nijak neovlivní, jelikož ostatní řeholníci zpívají, ať už se k nim přidá, či nikoli.

Příslušník StB

Ad 1: Zkoušet to dál. / Vyrazit dveře.

I když to Stanislav bude zkoušet dál, nebude úspěšný a dveře bude nakonec stejně nucen vyrazit. Tato volba tedy pouze prodlouží příběh o jeden krok.

Ad 2: Vpravo! / Vlevo! / Rovně!

Tato volba testuje, zdali si žák prošel mapu místa určení v úvodu DVZ. Pokud ano, dostane se přes správnou možnost („Vpravo!“) ihned dál, v opačném případě se ke správné odpovědi vylučovací metodou dopravuje (dříve zvolená možnost se v nabídce již neukáže).

Ad 3: Uklidnit ho. / Odbýt ho. / Ignorovat ho.

Tato volba výsledek nijak neovlivní, protože ve všech případech bude řeholníkova reakce stejná – řeholník se přestane vyptávat a začne plnit rozkazy.

Ad 4: Zabavit dopisy. / Nechat mu dopisy.

Důsledek této volby se projeví později při osobních prohlídkách v refektáři, kdy v případě, že byly novici dopisy ponechány, budou objeveny a zabaveny jiným příslušníkem. Stanislav dostane strach, že nesplnil svou povinnost, ale v důsledku se tato volba jinak neprojeví. Pokud Stanislav dopisy zabavil hned, tato scéna chybí.

Ad 5: Zabavit ji. / Nechat mu ji.

Důsledek této volby se projeví později při doprovázení řeholníků do přistaveného autobusu, kdy Stanislav zahlédne onoho starého mnicha opírajícího se o mladší řeholníky (pokud mu hůl zabavil). Pokud mu hůl ponechal, tato scéna chybí.

Ad 6: Nechat je zpívat. / Pokusit se je umlčet.

Stanislavova volba výsledek nijak neovlivní, jelikož řeholníci zpívají, ať už je okřikne či nikoli.